

Assisterad befruktning och föräldraskap

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2004/05:137 Assisterad befruktning och föräldraskap samt tre motioner som väckts med anledning av propositionen.

Regeringen föreslår lagändringar som innebär att assisterad befruktning med donerade spermier enligt lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen skall få utföras också beträffande en kvinna som är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna. Den registrerade partnern eller sambon skall – tillsammans med den befruktade kvinnan – anses som förälder till det barn som föds, förutsatt att hon har samtyckt till behandlingen och att det är sannolikt att barnet har avlats genom den. Föräldraskapet skall fastställas genom bekräftelse eller dom. Föräldraskapet skall inte gälla barn som kommer till genom assisterad befruktning utanför tillämpningen av 1984 och 1988 års lagar.

I propositionen föreslås även att bestämmelserna i föräldrabalken om fastställande av faderskap genom dom anpassas till DNA-tekniken. Därutöver föreslås att det i vissa bestämmelser om sambor i föräldrabalken, ärvdabalken och jordabalken tydliggörs att även sambor av samma kön omfattas.

Lagändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 juli 2005.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionerna.

I betänkandet finns tre reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Assisterad befruktning och föräldraskap.....	6
Fastställande av föräldraskap.....	11
Kostnader.....	12
Utredningar om föräldraskap.....	13
Reservationer.....	14
1. Assisterad befruktning och föräldraskap, punkt 1 (kd).....	14
2. Fastställande av föräldraskap, punkt 2 (fp).....	15
3. Utredningar om föräldraskap, punkt 4 (fp).....	16
Särskilda yttranden.....	17
1. Assisterad befruktning och föräldraskap, punkt 1 (m).....	17
2. Fastställande av föräldraskap, punkt 2 (v).....	17
3. Utredningar om föräldraskap, punkt 4 (v).....	18
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	19
Propositionen.....	19
Följdmotioner.....	19
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	21
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag.....	52

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Assisterad befruktning och föräldraskap

Riksdagen

– dels antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i föräldrabalken,
 - b) lag om ändring i ärvdabalken,
 - c) lag om ändring i jordabalken,
 - d) lag om ändring i brottsbalken,
 - e) lag om ändring i rättegångsbalken,
 - f) lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
 - g) lag om ändring i lagen (1969:620) om ersättning i vissa fall för utgivna underhållsbidrag,
 - h) lag om ändring i lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden,
 - i) lag om ändring i namnlagen (1982:670),
 - j) lag om ändring i lagen (1984:1140) om insemination,
 - k) lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor,
 - l) lag om ändring i lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen,
 - m) lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
 - n) lag om ändring i lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap,
 - o) lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
 - p) lag om ändring i vallagen (1997:157),
 - q) lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
 - r) lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
 - s) lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
 - t) lag om ändring i lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering,
 - u) lag om ändring i sambolagen (2003:376),
- dels ändrar beslutet den 26 maj 2005 (rskr. 2004/05:254) såvitt gäller lagen om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd och beslutar att 4 § skall ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen proposition 2004/05:137 och avslår motionerna 2004/05:L30 och 2004/05:L31 yrkande 1.

Reservation 1 (kd)

2. Fastställande av föräldraskap

Riksdagen avslår motion 2004/05:L29 yrkande 1.

Reservation 2 (fp)

3. Kostnader

Riksdagen avslår motion 2004/05:L31 yrkande 2.

4. Utredningar om föräldraskap

Riksdagen avslår motion 2004/05:L29 yrkande 2.

Reservation 3 (fp)

Stockholm den 24 maj 2005

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd)¹, Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s), Mia Franzén (fp) och Johan Linander (c).

¹ Avstår från ställningstagande under punkterna 2, 3 och 4.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I propositionen föreslår regeringen – efter att ha hört Lagrådet – att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till ändringar i föräldrabalken, lagen (1984:1140) om insemination, lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen samt ett antal andra lagar. Bakgrunden till lagförslagen är följande.

Regeringen beslutade år 1999 att tillkalla en parlamentarisk kommitté för att undersöka villkoren för barn i homosexuella familjer. År 2001 överlämnade kommittén betänkandet (SOU 2001:10) Barn i homosexuella familjer. Kommittén förslög att registrerade partner skulle ges möjlighet att prövas som adoptivföräldrar och att registrerade partner och homosexuella sambor också skulle få tillgång till assisterad befruktning i sjukvården.

Kommitténs förslag om att registrerade partner skulle ges möjlighet att prövas som adoptivföräldrar har lett till lagstiftning, som trätt i kraft den 1 februari 2003. I propositionen som låg till grund för lagändringen om adoption uttalade regeringen att en möjlighet till assisterad befruktning för registrerade partner och homosexuella sambor inte borde införas innan frågan om hur föräldraskapet för barn som då kommer till ytterligare hade övervägts. Lagutskottet delade regeringens bedömning, och beträffande det fortsatta arbetet med hur det rättsliga föräldraskapet för barnet skall regleras ansåg utskottet att det var angeläget att arbetet skulle komma till stånd så snart som möjligt, vilket gavs regeringen till känna. Riksdagen följde utskottet (prop. 2001/02:123, bet. LU27, rskr. 304).

Inom Regeringskansliet utarbetades därefter departementspromemorian (Ds 2004:19) Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella. Promemorian har remissbehandlats och ligger till grund för förslagen i förevarande proposition. I propositionen föreslås också att det i vissa bestämmelser om sambor i föräldrabalken, ärvdabalken och jordabalken tydliggörs att även sambor av samma kön omfattas. Det rör sig här om följdändringar till den nya sambolagen (2003:376), där lagstiftningsbehovet har påtalats av riksdagen (jfr prop. 2002/03:80, bet. LU19, rskr. 211).

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Regeringens förslag finns i bilaga 1 och lagförslagen i bilaga 2.

Med anledning av propositionen har tre motioner väckts. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

I ärendet har en skrivelse inkommit från ledare för kristna kyrkor och rörelser samt muslimska organisationer i Sverige.

Utskottets överväganden

Assisterad befruktning och föräldraskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionerna. Jämför reservation 1 (kd) och särskilt yttrande 1 (m).

Gällande rätt

Assisterad befruktning kan utföras dels i form av insemination, dels i form av befruktning utanför kroppen, s.k. in vitro-fertilisering. Aktuella bestämmelser finns i lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen. Lagarna kompletteras av föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen.

Behandlingarna enligt 1984 och 1988 års lagar är metoder för att avhjälpa ofrivillig barnlöshet och får bara utföras om kvinnan är gift eller sambo med en man. Det krävs skriftligt samtycke av mannen. En insemination får ske med sperma antingen från kvinnans make eller sambo eller från en spermagivare (givarinsemination). Befruktning utanför kroppen kan ske antingen med ett donerat ägg och makens eller sambons sperma eller med kvinnans eget ägg och donerad sperma. Givarinsemination får utföras endast vid offentligt finansierade sjukhus under överinseende av en läkare med specialistkompetens i gynekologi och obstetrik. Befruktning utanför kroppen där ägg eller spermier kommer från en givare får endast utföras vid universitetssjukhus. Före en sperma- eller äggdonation skall den behandlande läkaren pröva om det är lämpligt att donationen sker med hänsyn till parets medicinska, psykologiska och sociala förhållanden. Befruktningen får utföras bara när det kan antas att barnet kommer att växa upp under goda förhållanden. Läkaren väljer ägg eller sperma från en lämplig givare. Uppgifterna om givaren antecknas i en särskild journal, som skall bevaras i minst 70 år.

Ett barn som har kommit till genom assisterad befruktning har rätt att, om det har uppnått tillräcklig mognad, få del av de uppgifter om givaren som har antecknats i journalen. Socialnämnden är på begäran skyldig att biträda barnet med att skaffa fram dessa uppgifter.

Propositionen

I propositionen konstaterar regeringen att behandlingar enligt 1984 och 1988 års lagar får utföras när kvinnan är gift eller sambo med en man men däremot inte när kvinnan är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna. Frågan är, enligt regeringen, om det är tillräckligt motiverat att upprätthålla denna begränsning. Regeringen anser att en utgångspunkt för

övervägandena i denna fråga bör vara att ett barn som kommit till med hjälp av assisterad befruktning skall ha två föräldrar och att barnet skall ha fötts av en av föräldrarna.

Regeringen pekar på att det i samband med lagändringen som gav registrerade partner möjlighet att prövas som adoptivföräldrar lades fram ett omfattande forskningsunderlag om både adopterade barn och om barn i familjer där de vuxna är homosexuella. Med hänvisning till detta forskningsunderlag anser regeringen att det inte finns skäl att anta något annat än att såväl registrerade partner som homosexuella sambor generellt sett kan erbjuda även barn som kommit till genom assisterad befruktning i homosexuella relationer en god uppväxtmiljö och tillgodose de särskilda behov av omsorg och omvårdnad som barnen kan ha.

Något som också, enligt regeringens mening, talar för att lesbiska par bör få tillgång till behandlingar enligt 1984 och 1988 års lagar är att barnet då garanteras möjlighet att få kunskap om sitt biologiska ursprung. Många lesbiska par skaffar i dag barn genom insemination i egen regi, och en del par vänder sig till sjukhus utomlands. När en insemination sker vid klinik utomlands är givaren som regel anonym. Vid insemination i egen regi är avsikten ibland att spermagivaren skall vara aktiv som far till barnet. Men det kan också vara så att han endast vill hjälpa det lesbiska paret att bilda familj och att hans identitet därför inte uppges vid faderskapsutredningen eller för barnet. Barn som har kommit till med donerad sperma enligt 1984 eller 1988 års lag har däremot, när det har uppnått tillräcklig mognad, rätt att få del av de uppgifter om givaren som finns antecknade i en särskild journal, och socialnämnden är skyldig att hjälpa barnet att ta reda på om det finns några uppgifter antecknade.

Mot den redovisade bakgrunden gör regeringen bedömningen att det inte längre kan anses motiverat att upprätthålla begränsningen som innebär att lesbiska par inte har tillgång till behandlingar enligt 1984 och 1988 års lagar. Regeringen föreslår därför att insemination enligt 1984 års lag och befruktning utanför kroppen enligt 1988 års lag med donerade spermier skall få utföras också när en kvinna är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna. För behandling genom befruktning utanför kroppen krävs i dag att det är utrett att kvinnan har något medicinskt hinder och därför inte kan befruktas genom insemination. Samma krav bör, anför regeringen, ställas när kvinnan är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna.

Enligt regeringen bör vidare behandlingen av ett lesbiskt par – liksom för ett heterosexuellt par – förutsätta att kvinnans registrerade partner eller sambo skriftligen har samtyckt till behandlingen. Enligt 1984 och 1988 års lagar skall läkaren därutöver pröva att det med hänsyn till parets medicinska, psykologiska och sociala förhållanden är lämpligt att behandlingen äger rum. Behandlingen bör få utföras endast om det kan antas att barnet kommer att växa upp under goda förhållanden. Läkaren bör, anför regeringen vidare, gemensamt med en yrkesutövare med beteendevetenskaplig kompetens försäkra sig om att paret har förmåga att vårda och uppfostra

barnet och att det är berett att berätta för barnet om dess ursprung. För registrerade partner och homosexuella sambor kan det – liksom vid adoption – därutöver behöva tas vissa särskilda hänsyn. Regeringen förutsätter att Socialstyrelsen ser över sina föreskrifter och allmänna råd i syfte att anpassa dem till situationer där det sökande paret är registrerade partner eller lesbiska sambor.

De lagändringar som regeringen därutöver föreslår innebär sammanfattningsvis följande. Om en behandling enligt 1984 eller 1988 års lag har utförts på en kvinna som är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna, skall den registrerade partnern eller sambon till den behandlade kvinnan också anses som barnets förälder. Föräldraskapet förutsätter att den registrerade partnern eller sambon har samtyckt till behandlingen och att det är sannolikt att barnet har avlats genom den. Föräldraskapet skall fastställas genom bekräftelse eller dom. Föräldraskapet skall inte omfatta barn som kommer till genom assisterad befruktning utanför tillämpningen av 1984 och 1988 års lagar, t.ex. vid insemination i egen regi eller utomlands. I dessa fall skall alltså – liksom hittills – faderskapet fastställas. Om det är till fördel för barnet och övriga förutsättningar finns, kan ett gemensamt föräldraskap för det lesbiska paret då åstadkommas genom adoption. Om det kan antas att en kvinna på grund av sitt samtycke till en assisterad befruktning skall anses som förälder till ett barn, skall socialnämnden utreda hennes föräldraskap och se till att detta fastställs i stället för faderskapet. Vid utredningen skall detsamma gälla som för utredningar om faderskap, och för rättegången i mål om föräldraskapet skall detsamma gälla som för rättegången i mål om faderskap. Ett undantag görs när det gäller bestämmelserna om blodundersökning vid fastställande av faderskap. Lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor och lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden utvidgas till att i viss utsträckning gälla föräldraskapet för en kvinna.

Genom föreslagna ändringar i föräldraskapen skall faderskapet för en man kunna fastställas av domstol om det genom en genetisk undersökning är utrett att han är barnets far. Det skall alltså inte såsom nu behöva bevisas att mannen har haft samlag med barnets mor. För män som ger sperma enligt 1984 och 1988 års lagar skall faderskapet inte fastställas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2005. Bestämmelserna om fastställande av faderskap genom dom är avsedda att tillämpas endast för barn som avlas efter ikraftträdandet.

Motionerna

Yvonne Andersson m.fl. (kd) yrkar i motion L30 att riksdagen skall avslå propositionen. Motionärerna anför att alla barn behöver och har rätt till både en mamma och en pappa och att avsteg från denna regel kan göras endast om det är förenligt med principen om barnets bästa. Enligt motionärerna ligger föräldransvaret alltid på de biologiska föräldrarna. Att bli förälder kan vara ett starkt behov, men det är ingen rättighet. Vuxna kan aldrig ha

rätt till barn, däremot har barn alltid rätt till föräldrar. Enligt motionärernas uppfattning har regeringens förslag som utgångspunkt vuxnas rätt till föräldraskap och inte principen om barnets bästa. I regeringens förslag bortses helt från pappans betydelse för ett barns utveckling. Det är, anför motionärerna, väsentligt att barn har tillgång till både kvinnliga och manliga förebilder. I andra sammanhang, t.ex. i vårdnadstvister, är barns behov av kontakt med båda föräldrarna en självklarhet. Även om alla barn inte har kontakt med både sin mamma och pappa skall inte staten medverka till familjebildningar där barn från början med automatik berövas rätten till en av sina föräldrar. Därtill kommer att det, som flera remissinstanser påpekat, saknas relevant forskning om konsekvenserna för barn som växer upp med samkönade föräldrar. Många remissinstanser, däribland Barnombudsmannen, BRIS och Socialstyrelsen, har avstyrkt regeringens förslag. Mot den redovisade bakgrunden anser motionärerna att regeringens förslag inte kan anser förenligt med principen om barnets bästa. I motionen anförts att ställningstagandet inte inrymmer någon värdering av homosexuella personers förmåga att ta hand om barn. Motionärernas ställningstagande till regeringens förslag rör uteslutande ett barns grundläggande rätt till och behov av både en mamma och en pappa.

I motion L31 anför Patrik Norinder (m) att han inte motsätter sig att kvinnor som lever i partnerskap skall få tillgång till assisterad befruktning på sjukhus. Den inseminerades partner bör dock inte automatiskt anses som förälder till barnet. Ett gemensamt föräldraskap för det lesbiska paret bör i stället åstadkommas genom styvbarnsadoption. Motionären yrkar avslag på propositionen såvitt avser det gemensamma föräldraskapet (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Vid bedömningen av frågan om lesbiska par bör få tillgång till behandlingar enligt 1984 och 1988 års lagar anser utskottet, liksom regeringen, att en utgångspunkt för övervägandena bör vara att barn som kommit till genom assisterad befruktning skall ha två föräldrar och att barnet skall ha fötts av en av föräldrarna. Att ha två rättsliga föräldrar ger barnet trygghet ekonomiskt, socialt och rättsligt – inte bara under den tid familjen lever tillsammans utan också ifall föräldrarna skulle separera eller någon av dem skulle avlida.

Utskottet kan konstatera att regeringens förslag, såsom påpekas i motion L30, kritiserats av ett antal remissinstanser. En del av kritiken går ut på att det saknas relevant forskning om konsekvenserna för barn som växer upp med föräldrar av samma kön. Med anledning av denna kritik vill utskottet anföra följande. I samband med lagändringen som gav registrerade partner möjlighet att prövas som adoptivföräldrar konstaterade regeringen att det hade lagts fram ett omfattande forskningsunderlag både om adopterade barn och om barn i familjer där de vuxna är homosexuella. Forskningen ansågs med tillräcklig säkerhet tala för att registrerade partner allmänt sett kan erbjuda adoptivbarn en god uppväxtmiljö och tillgodose adoptivbarns sär-

skilda behov, också med beaktande av den känsliga situation som barnet kan befinna sig i på grund av parets homosexualitet. Slutsatsen drogs därför att – liksom när det gäller andra som önskar adoptera barn – en individuell prövning borde kunna göras utifrån de sökandes förutsättningar att erbjuda gynnsamma uppväxtförhållanden. Lagutskottet delade regeringens bedömning och riksdagen följde utskottet (prop. 2001/02:123, bet. LU27, rskr. 304).

Den forskning som kommittén presenterade om barn som kommit till genom givarinsemination i homosexuella relationer är i och för sig begränsad, och kommittén lade inte fram någon forskning som särskilt tar sikte på barn som kommit till genom befruktning utanför kroppen. Mot bakgrund av forskningen om barn i familjer där de vuxna är homosexuella och om adopterade barn anser emellertid utskottet att det inte finns skäl att anta något annat än att såväl registrerade partner som homosexuella sambor generellt sett kan erbjuda även barn som kommit till genom assisterad befruktning i homosexuella relationer en god uppväxtmiljö och tillgodose de särskilda behov av omsorg och omvårdnad som barnen kan ha.

En viktig aspekt när det gäller assisterad befruktning är också barnets rätt till kunskap om sitt ursprung. Ett barn som har kommit till genom assisterad befruktning enligt 1984 och 1988 års lagar har rätt att – om det har uppnått tillräcklig mognad – få del av de uppgifter om givaren som har antecknats i journalen. Barnet garanteras härigenom en möjlighet att få kunskap om sitt biologiska ursprung. Denna omständighet talar, enligt utskottets mening, för att lesbiska par bör få tillgång till behandlingar enligt 1984 och 1988 års lagar.

Mot den redovisade bakgrunden anser utskottet, liksom regeringen, att assisterad befruktning med donerade spermier enligt 1984 års lag om insemination och 1988 års lag om befruktning utanför kroppen skall få utföras också beträffande en kvinna som är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna. De invändningar mot regeringens förslag som förs fram i motion L30 förändrar inte utskottets bedömning. Vad som anförs i motion L31 yrkande 1 om det gemensamma föräldraskapet utgör inte heller, enligt utskottets mening, skäl att avstyrka regeringens förslag i den delen.

Utskottet har inte något att erinra mot lagförslagen i övrigt.

Med det anförda föreslår således utskottet att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionerna L30 och L31 yrkande 1.

Riksdagen har den 26 maj 2005 beslutat om ändringar i bl.a. 4 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd (prop. 2004/05:116, bet. SfU15, rskr. 254). För att samordna denna ändring med det i förevarande ärende framlagda förslaget till ändring i samma lagrum erfordras en lagteknisk justering av riksdagens tidigare beslut. En sådan justering framgår av bilaga 3 till betänkandet.

Fastställande av föräldraskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om fastställande av föräldraskap. Jämför reservation 2 (fp) och särskilt yttrande 2 (v).

Gällande rätt

Bestämmelser om faderskap och moderskap till barn finns i 1 kap. föräldrabalken. Olika regler gäller beroende på om modern är gift eller inte. Särskilda bestämmelser finns om faderskapet till barn som avlas genom assisterad befruktning.

Om modern är gift, anses mannen i äktenskapet automatiskt som barnets far. Det gäller en s.k. faderskapspresumtion (1 §). Presumtionen kan hävas av domstol i vissa situationer (2 §). Om modern är ogift, fastställs faderskapet genom bekräftelse eller dom (3 §). Har ingen bekräftat faderskapet till ett barn, måste det fastställas genom dom i en rättegång mot den man eller några av de män som det finns anledning att stämma in (5 §).

Har en insemination utförts på modern med samtycke av hennes make eller annan man som hon var sambo med och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen, skall den som har lämnat samtycket vid tillämpningen av 2–5 §§ anses som barnets far (6 §). En motsvarande bestämmelse finns för fastställande av faderskap när moderns ägg har befruktats utanför hennes kropp (8 §). Den lagtekniska konstruktionen är alltså att samtycket till inseminationen eller befruktningen medför att mannen skall anses som barnets far när man sedan tillämpar bestämmelserna om fastställande av faderskap i 2–5 §§. Om modern är gift, gäller därvid alltid faderskapspresumtionen (1 §). Om modern är sambo med en man, skall faderskapet i stället fastställas genom bekräftelse eller dom.

Propositionen

Regeringens förslag innebär att om en behandling enligt 1984 eller 1988 års lag har utförts på en kvinna som är registrerad partner eller sambo med en annan kvinna, skall den registrerade partnern eller sambon till den behandlade kvinnan också anses som barnets förälder. Föräldraskapet förutsätter att den registrerade partnern eller sambon har samtyckt till behandlingen och att det är sannolikt att barnet har avlats genom den. Föräldraskapet skall fastställas genom bekräftelse eller dom.

I propositionen anför regeringen att kvinnans samtycke till den assisterade befruktningen har den verkan att hon blir att anse som förälder till det barn som föds. På så sätt garanteras barnet redan vid befruktningen två föräldrar. Förutsatt att samtycke har lämnats och att det är sannolikt att

barnet har tillkommit genom befruktningen, kan varken den födande kvinnan eller hennes registrerade partner eller sambo med framgång motsätta sig föräldraskapet.

Regeringen redovisar i propositionen att den avser att återkomma när det gäller föräldraskapet vid assisterad befruktning. En fråga som då kan aktualiseras är om den i propositionen föreslagna bestämmelsen om en kvinnas föräldraskap bör utvidgas till att gälla vid assisterad befruktning utanför tillämpningen av 1984 och 1988 års lagar. Därmed uppkommer även frågan om föräldraskapet för en registrerad partner bör presumeras på liknande sätt som faderskapet för en gift man. En annan fråga är om det behövs åtgärder för att ytterligare förbättra barnets möjligheter att få kunskap om sitt biologiska ursprung.

Motionen

I motion L29 anför Martin Andreasson m.fl. (fp) att regeringens förslag innebär att föräldraskapet för en registrerad partner måste fastställas genom bekräftelse eller dom. Gällande regler för makar innebär att en make efter en insemination med donerade spermier presumeras vara far till barnet. Enligt motionärerna bör samma regler om föräldraskapspresumtion gälla för såväl makar som registrerade partner vid assisterad befruktning. I motionen begärs ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan avser regeringen att återkomma när det gäller föräldraskapet vid assisterad befruktning, och den fråga som motionärerna tar upp kommer att övervägas inom ramen för det aviserade arbetet. Utskottet anser därför inte att det nu finns skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionen.

Med det anförda bör riksdagen avslå motion L29 yrkande 1.

Kostnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kostnaderna för behandlingen enligt 1984 och 1988 års lagar.

Motionen

I motion L31 anser Patrik Norinder (m) att regeringens förslag innebär att sjukvårdens uppgifter utsträcks till en verksamhet som inte har någon medicinsk indikation för behandling. Motionären anser att sådan verksamhet inte skall skattefinansieras. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed (yrkande 2).

Propositionen och utskottets ställningstagande

I propositionen anför regeringen att det blir upp till varje landsting att bestämma om möjligheten att få assisterad befruktning kan ske inom den befintliga verksamheten eller om den skall avgiftsbeläggas för patienterna.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L31 yrkande 2.

Utredningar om föräldraskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som behandlar utredningar om föräldraskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagen. Jämför reservation 3 (fp) och särskilt yttrande 3 (v).

Motionen

I motion L29 föreslår Martin Andreasson m.fl. (fp) att reglerna om fastställande av föräldraskap i samboförhållanden måste kunna förenklas. Enligt motionärerna bör föräldrarna t.ex. redan på sjukhuset eller i samband med de första kontakterna med Försäkringskassan kunna underteckna en gemensam försäkran med uppgivande om föräldraskap. I motionen begärs ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen, senast i januari innevarande år, avstyrkt motioner liknande den nu aktuella och därvid konstaterat att den nuvarande ordningen ger betryggande garantier för att det verkligen är den biologiske fadern och inte någon annan som fastställs som far till ett barn (se bl.a. bet. 2001/02:LU9, 2003/04:LU11 och 2004/05:LU10). Riksdagen har vid samtliga tillfällen följt utskottet.

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att frånga sina tidigare ställningstaganden, och utskottet föreslår således att riksdagen avslår motion L29 yrkande 2.

Reservationer

1. Assisterad befruktning och föräldraskap, punkt 1 (kd)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L30 och avslår proposition 2004/05:137, utskottets förslag och motion 2004/05:L31 yrkande 1.

Ställningstagande

Barn och deras behov av föräldrar är utgångspunkten för Kristdemokraternas familjepolitik. Barn har rätt till en trygg och god uppväxt, och föräldrarna är de viktigaste personerna i varje barns liv. Alla barn behöver och har i utgångsläget rätt till både en mamma och en pappa. Avsteg från denna grundregel kan endast göras om det är förenligt med principen om barnets bästa.

Föräldraansvaret finns i grunden alltid hos de biologiska föräldrarna. Att bli förälder kan vara ett starkt behov men det är ingen rättighet. Vuxna kan aldrig ha rätt till barn men däremot har barn alltid rätt till föräldrar. Enligt min uppfattning har regeringens förslag som utgångspunkt vuxnas rätt till föräldraskap och inte primärt barnets bästa.

I regeringens förslag bortses helt från pappans betydelse för barnets utveckling. Regeringens förslag innebär att barn kommer att avlas som från början fräntas möjligheten att ha tillgång till och växa upp med en pappa. Det är väsentligt att barn har både manliga och kvinnliga förebilder i sin närhet. I andra sammanhang är barns behov av kontakt med båda föräldrarna en självklarhet. Beprövad erfarenhet visar att frånvaron av en pappa under uppväxten ofta medför negativa effekter. Därför betonas alltid när det gäller vårdnadstvister barnens behov av kontakt med både sin mamma och sin pappa. Det är t.ex. praxis med gemensam vårdnad vid skilsmässor. Barn behöver således och har rätt till en manlig och kvinnlig förebild som barnet kan identifiera sig med. Även om inte alla barn har kontakt med både sin mamma och sin pappa anser jag att staten inte skall medverka till familjebildningar där barn från början med automatik berövas rätten till en av sina föräldrar.

Övervägandena i frågan om lesbiska par skall få tillgång till behandling enligt 1984 och 1988 års lagar måste göras utifrån vad som kan antas vara bäst för barnet. Några sådana överväganden finns över huvud taget inte i propositionen – vilket jag anser mycket beklagligt – och regeringen näm-

ner inte ens FN:s barnkonvention. Detta är särskilt allvarligt eftersom ett stort antal remissinstanser ansett att regeringens förslag inte är förenligt med barnets bästa. Bland de remissinstanser som avstyrkt regeringens förslag finns BRIS, Familjerättssociomernas Riksförening och Socialstyrelsen. Trots klara avstyrkanden från dessa i sammanhanget från ett barnperspektiv synnerligen viktiga remissinstanser tvekar inte regeringen att lägga fram lagförslaget. Därutöver bör framhållas att flera remissinstanser, bl.a. Socialstyrelsen och Svenska läkaresällskapet, har påpekat att det saknas relevant forskning om de konkreta konsekvenserna för barn som växer upp med samkönade föräldrar och att det skulle kunna innebära en belastning för ett barn att växa upp i en lesbisk familjebildning. Inte heller avsaknaden av sådan forskning och de av remissinstanserna uttalade farhågorna rörande barnens uppväxtförhållanden synes ha påverkat regeringens ställningstaganden.

Vad som nu anförts kan inte leda fram till någon annan slutsats än att lagförslaget bör avslås. Ställningstagandet inrymmer inte någon värdering av homosexuella personers förmåga att ta hand om barn. Mitt ställningstagande grundar sig uteslutande på barnets bästa och ett barns grundläggande rätt till och behov av både en mamma och en pappa.

Ställningstagandet innebär att riksdagen bifaller motion L30 och avslår motion L31 yrkande 1.

2. Fastställande av föräldraskap, punkt 2 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fastställande av föräldraskap. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L29 yrkande 1.

Ställningstagande

När förbudet mot assisterad befruktning på klinik för kvinnor i samkönade relationer nu avskaffas anser vi att det är förvånande att det införs nya regler som skiljer mellan makar och registrerade partner. Regeringens förslag innebär att föräldraskapet för en registrerad partner måste fastställas genom bekräftelse eller dom. Gällande regler för makar innebär att en make efter en insemination automatiskt presumeras vara far till barnet. Enligt vår uppfattning bör samma regler om föräldraskapspresumtion gälla för såväl makar som registrerade partner vid assisterad befruktning. Det får ankomma på regeringen att lägga fram erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L29 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Utredningar om föräldraskap, punkt 4 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utredningar om föräldraskap. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L29 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser, liksom motionärerna bakom motion L29, att reglerna för fastställande av föräldraskap när föräldrarna är sambor måste förenklas. Föräldrarna bör t.ex. redan på sjukhuset eller i samband med de första kontakterna med Försäkringskassan kunna underteckna en gemensam försäkran med uppgivande om föräldraskap. Endast om det finns särskilda skäl bör socialnämnden genomföra en utredning. Det får ankomma på regeringen att lägga fram erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L29 yrkande 2, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Assisterad befruktning och föräldraskap, punkt 1 (m)

Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m) anför:

En människas sexuella läggning påverkar inte den personens lämplighet som förälder. Den som längtar efter barn, är beredd att anstränga sig för att överkomma eventuella hinder för att få barn, vill ta ansvar för barnets välmående, ge det kärlek och uppföstra det efter bästa förmåga kommer med största sannolikhet att bli en bra förälder. Eftersom det saknas regler för vad som utgör ett gott föräldraskap är det vanskligt att peka ut vissa människor som mindre lämpade att bli föräldrar.

Det är dock vår mening att staten har ett särskilt ansvar som följd av förevarande proposition. Detta gäller oavsett vilket kön de tilltänkta föräldrarna har, eller vilken familjekonstellation föräldrarna lever i. När staten genom lagstiftning tillhandahåller medel att skapa liv, ställs alldeles särskilt stora krav på reflektion och eftertanke.

Det finns uppgifter om att barn som tillkommit genom assisterad befruktning är extra utsatta. Utredningen som ligger till grund för propositionen presenterar endast begränsat forskningsunderlag rörande barn som kommit till genom givarinsemination i homosexuella relationer. Forskning som tar sikte på barn som kommit till genom befruktning utanför kroppen i homosexuella relationer saknas helt.

Vi vill uppmana regeringen att verka för att sådan forskning kommer till stånd. Denna forskning bör sedan ligga till grund för en utvärdering av hur lagen fungerat och hur de barn som kommit till inom dessa ramar mår i ett långsiktigt perspektiv. Det är vår uppfattning att vi som lagstiftare har en skyldighet att tillse att de lagar vi stiftar fungerar på ett fullgott sätt, och vi emotser därför en utredning så snart forskningsunderlaget så tillåter.

2. Fastställande av föräldraskap, punkt 2 (v)

Tasso Stafílidis (v) anför:

Under tidigare behandlingar av frågan i lagutskottet har jag ställt mig bakom det generella kravet att lesbiska kvinnor skall likställas med heterosexuella kvinnor i lagstiftningen om assisterad befruktning. När nu utskottet har att ta ställning till propositionen Assisterad befruktning och föräldraskap vill jag därför klargöra min uppfattning.

Liksom motionärerna bakom motion L29 yrkande 1 anser jag att samma regler för fastställande av föräldraskap skall gälla för såväl makar som registrerade partner vid assisterad befruktning. Jag vill också erinra om mitt ställningstagande i betänkande 2004/05:LU10 reservation 20, vilket jag fortfarande står bakom.

Jag ser det presenterade förslaget till lagstiftning som ett första steg i att likställa lagstiftningen när det gäller assisterad befruktning för homo-, bi- och heterosexuella kvinnor. Jag utgår därför ifrån att regeringen snarast påbörjar den aviserade utredningen, vilken bl.a. skall behandla frågan om fastställande av föräldraskapet. Jag finner därför inte skäl att i förevarande ärende reservera mig, men kommer självfallet att följa frågan noggrant.

3. Utredningar om föräldraskap, punkt 4 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag anser att fastställandet av föräldraskap när föräldrarna inte är gifta bör förenklas. Det måste införas nya rutiner. Enligt min mening bör föräldrarna redan på sjukhuset eller i samband med de första kontakterna med försäkringskassan gemensamt kunna underteckna en försäkran med uppgivande om föräldraskap. Ett annat alternativ kan vara att föräldrarna gemensamt kan anmäla föräldraskapet till folkbokföringsregistret.

Jag har tidigare i betänkande 2004/05:10 Barn och föräldrar m.m. reserverat mig till förmån för ett motionsyrkande motsvarande det nu aktuella. Jag finner därför inte skäl att i förevarande ärende återigen reservera mig i denna fråga.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2004/05:137 Assisterad befruktning och föräldraskap:

Riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i ärvdabalken,
3. lag om ändring i jordabalken,
4. lag om ändring i brottsbalken,
5. lag om ändring i rättegångsbalken,
6. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
7. lag om ändring i lagen (1969:620) om ersättning i vissa fall för utgivna underhållsbidrag,
8. lag om ändring i lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden,
9. lag om ändring i namnlagen (1982:670),
10. lag om ändring i lagen (1984:1140) om insemination,
11. lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor,
12. lag om ändring i lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen,
13. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
14. lag om ändring i lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap,
15. lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
16. lag om ändring i vallagen (1997:157),
17. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
18. lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
19. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
20. lag om ändring i lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering,
21. lag om ändring i sambolagen (2003:376).

Följdmotioner

2004/05:L29 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fastställande av föräldraskap för registrerad partner vid assisterad befruktning på klinik med donerade spermier.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förenkling av de generella reglerna om fastställande av föräldraskap för sambor.

2004/05:L30 av Yvonne Andersson m.fl. (kd):

Riksdagen avslår proposition 2004/05:137 Assisterad befruktning och föräldraskap.

2004/05:L31 av Patrik Norinder (m):

1. Riksdagen beslutar om en lagändring av innebörd att föräldraskap tillkommer genom närståendeoption även i fall då barnet avlats genom insemination på sjukhus i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnaderna för assisterad befruktning på sjukhus.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹

dels att 1 kap. 3, 5, 6 och 8 §§, 2 kap. 9 §, 6 kap. 4 och 10 a §§ samt 20 kap. 1 §, skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas fyra nya paragrafer, 1 kap. 9 §, 2 kap. 8 a §, 3 kap. 14 § och 7 kap. 20 §, av följande lydelse,

dels att det närmast före 3 kap. 14 § skall införas en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Föreligger *ej* fall som avses i 1 § eller har rätten meddelat förklaring enligt 2 § första stycket, fastställs faderskapet genom bekräftelse eller dom.

Föreligger *inte* fall som avses i 1 § eller har rätten meddelat förklaring enligt 2 § första stycket, fastställs faderskapet genom bekräftelse eller dom. *I fall som avses i 9 § fastställs i stället föräldraskapet för en kvinna.*

5 §

Skall faderskap fastställas genom dom, skall rätten förklara en man vara *fader*, om det är utrett att han har haft samlag med barnets *moder* under tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av honom.

Skall faderskap fastställas genom dom, skall rätten förklara en man vara *far*, om det genom en *genetisk undersökning* är utrett att han är barnets *far*. Rätten skall också förklara en man vara *far*, om det är utrett att han har haft samlag med barnets *mor* eller att en *insemination* eller *befruktning utanför moderns kropp* har skett med hans *spermier* under den tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av honom.

Faderskapet kan inte fastställas genom dom för en man som är spermagivare enligt lagen (1984:1140) om insemination eller

¹ Balken omtryckt 1995:974.

lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen.

6 §

Har insemination utförts på modern med samtycke av hennes make eller av *annan man som bodde tillsammans med henne under äktenskapsliknande förhållanden* och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets *fader*.

Har insemination utförts på modern med samtycke av *en man som var hennes make eller sambo* och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen, skall vid tillämpning av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets *far*.

8 §²

Har befruktning av moderns ägg utförts utanför hennes kropp med samtycke av hennes make eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, skall vid tillämpningen av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets *fader*. Detsamma skall gälla när befruktning utanför en kvinnas kropp har skett av ett ägg som kommer från en annan kvinna.

Har befruktning av moderns ägg utförts utanför hennes kropp med samtycke av *en man som var hennes make eller sambo* och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom befruktningen, skall vid tillämpningen av 2–5 §§ den som har lämnat samtycket anses som barnets *far*. Detsamma skall gälla när befruktning utanför en kvinnas kropp har skett av ett ägg som kommer från en annan kvinna.

9 §

Har insemination utförts på modern enligt lagen (1984:1140) om insemination eller har befruktning av moderns ägg utförts enligt lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen med samtycke av en kvinna som var moderns registrerade partner eller sambo och är det med hänsyn till samtliga omständigheter sannolikt att barnet har avlats genom inseminationen eller befruktningen, skall den som har lämnat samtycket anses som barnets förälder.

Ett föräldraskap enligt första

² Senaste lydelse 2002:251.

stycket fastställs genom bekräftelse eller dom. Det som sägs i 4 § om bekräftelse av faderskap tillämpas också i fråga om bekräftelse av ett sådant föräldraskap.

2 kap.

8 a §

Om det kan antas att en kvinna skall anses som förälder enligt 1 kap. 9 § till ett barn som står under någons vårdnad och som har hemvist i Sverige, är socialnämnden skyldig att försöka utreda om sådant föräldraskap föreligger och, om så är fallet, se till att detta fastställs i stället för faderskapet.

Det som sägs i 2–5, 7 och 8 §§ om utredning av faderskap tillämpas också i fråga om föräldraskapet för en kvinna.

9 §

Skall en viss man enligt 1 kap. 1 § anses som far till ett barn som står under någons vårdnad och har barnet hemvist i Sverige, skall socialnämnden, om vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna eller mannen begär det och det är lämpligt, utreda om någon annan man kan vara far till barnet.

I fråga om utredningen tillämpas 2–6 och 8 §§. Utredningen får läggas ned, om det finns skäl som anges i 7 § första stycket 1 eller 4 eller om det annars är lämpligt.

Socialnämndens beslut att inte påbörja en utredning enligt denna paragraf eller att lägga ned en påbörjad utredning får överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Skall en viss man enligt 1 kap. 1 § anses som far till ett barn som står under någons vårdnad och har barnet hemvist i Sverige, skall socialnämnden, om vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna eller mannen begär det och det är lämpligt, utreda om någon annan man kan vara far till barnet eller om en kvinna skall anses som barnets förälder enligt 1 kap. 9 §.

I fråga om utredningen tillämpas 2–6 och 8 §§. Utredningen får läggas ned, om det finns skäl som anges i 7 § första stycket 1 eller 4 eller om det annars är lämpligt. Vid utredning av en kvinnas föräldraskap tillämpas dock inte 6 §.

3 kap.**Mål om föräldraskap enligt 1 kap. 9 §**

14 §

Talan om att en bekräftelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § saknar verkan mot den som har lämnat bekräftelsen får väckas vid rätten i den ort där barnet har sitt hemvist eller, om barnet har avlidit, vid den rätt som skall ta upp en tvist om arv efter barnet. Finns det inte någon annan behörig domstol, skall målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

Talan om fastställande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § väcks av barnet. I fall som avses i 2 kap. 8 a § förs barnets talan av socialnämnden. Har modern vårdnaden om barnet, får hon alltid föra barnets talan, även om hon inte har uppnått myndig ålder. Talan får vidare alltid föras av en särskilt förordnad vårdnadshavare för barnet. Det som sägs i 6–13 §§ om fastställande av faderskap tillämpas också i fråga om fastställande av föräldraskap.

6 kap4 §³

Står barnet under vårdnad av endast en av föräldrarna och vill föräldrarna gemensamt utöva vårdnaden, skall rätten på talan av dem båda förordna i enlighet med deras begäran, om inte gemensam vårdnad är uppenbart oförenlig med barnets bästa.

Om barnet är folkbokfört här i landet kan föräldrarna få gemensam vårdnad också genom registrering hos Skatteverket efter anmälan av dem båda

1. till socialnämnden i samband med att nämnden skall godkänna en faderskapsbekräftelse, eller

1. till socialnämnden i samband med att nämnden skall godkänna en faderskapsbekräftelse eller en bekräftelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 §, eller

2. till Skatteverket under förutsättning att förordnande om vårdnaden inte har meddelats tidigare och att föräldrarna och barnet är svenska medborgare.

³ Senaste lydelse 2003:645.

10 a §

Om vårdnadshavare skall förordnas särskilt, utses någon som är lämpad att ge barnet omvårdnad, trygghet och en god fostran. Den som är underårig får inte förordnas till vårdnadshavare.

Två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden, om de är gifta med varandra eller *bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden*.
 Två personer kan utses att gemensamt utöva vårdnaden, om de är gifta med varandra eller *är sambor*.

För syskon skall samma person utses till vårdnadshavare, om inte särskilda skäl talar mot det.

Om vårdnadshavare skall förordnas efter föräldrarnas död och föräldrarna eller en av dem har gett till känna vem de önskar till vårdnadshavare, skall denna person förordnas, om det inte är olämpligt.

7 kap.

20 §

Det som sägs i 12, 15 och 16 §§ om fastställande av faderskap gäller även fastställande av föräldraskap enligt 1 kap. 9 §. Det som sägs i 18 § om en man tillämpas också i fråga om en kvinna som skall anses som förälder enligt 1 kap. 9 §.

20 kap.

1 §⁴

I mål om faderskap, vårdnad, boende, umgänge och underhåll tillämpas 14 kap. 17 och 18 §§ äktenskapsbalken.

I mål om faderskap, *föräldraskap enligt 1 kap. 9 §*, vårdnad, boende, umgänge och underhåll tillämpas 14 kap. 17 och 18 §§ äktenskapsbalken.

Vid handläggning som sker enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden består tingsrätten av en lagfaren domare. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

2. För barn som har avlats före ikraftträdandet gäller 1 kap. 5 § föräldrabalken i sin äldre lydelse.

⁴ Senaste lydelse 1998:319.

2 Förslag till lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 och 3 §§, 3 kap. 2 och 7 §§, 6 kap. 2 § och 16 kap. 3 a § ärvdabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Finnas ej bröstarvingar, taga arvlåtarens fader och moder hälften var av arvet.

Är fader eller moder död, dela arvlåtarens syskon faderns eller moderns lott. I avlidet syskons ställe träda dess avkomlingar, och skall var gren taga lika lott. Finnas ej syskon eller avkomlingar av dem, men lever endera av arvlåtarens föräldrar, skall denne taga hela arvet.

Äro halvsyskon efter arvlåtaren, taga de med helsyskon eller deras avkomlingar del i lott, som skolat tillfalla deras fader eller moder. Finnas ej helsyskon, och äro båda föräldrarna döda, skola arvlåtarens halvsyskon taga hela arvet. I avlidet halvsyskons ställe träda dess avkomlingar.

Finns det inga bröstarvingar, tar arvlåtarens föräldrar hälften var av arvet.

Är någon av föräldrarna död, delar arvlåtarens syskon den förälderns lott. I ett avlidet syskons ställe träder dess avkomlingar, och varje gren tar lika lott. Finns det inga syskon eller avkomlingar till dem, men lever någon av arvlåtarens föräldrar, tar den föräldern hela arvet.

Finns det halvsyskon efter arvlåtaren, tar de tillsammans med helsyskon eller deras avkomlingar del i lott, som skulle ha tillfallit deras förälder. Finns det inga helsyskon, och är båda föräldrarna döda, tar arvlåtarens halvsyskon hela arvet. I ett avlidet halvsyskons ställe träder dess avkomlingar.

3 §

Leva ej arvlåtarens fader, moder, syskon eller syskons avkomlingar, taga farfader, farmoder, morfader och mormoder arvet. Envar ärver lika lott.

Är farfader, farmoder, morfader eller mormoder död, skola den dödes barn dela hans lott. Äro ej barn efter den döde, tager den andre av farföräldrarna eller morföräldrarna eller, om även han är död men efterlämnat barn, hans barn den dödes lott. Finnes ej arvinge å den sidan, skall hela

Lever inte arvlåtarens föräldrar, syskon eller syskons avkomlingar, tar farföräldrar och morföräldrar arvet. Var och en ärver lika lott.

Är en farförälder eller morförälder död, delar den dödes barn dennes lott. Finns det inga barn efter den döde, tar den andre av farföräldrarna eller morföräldrarna den dödes lott. Om även han eller hon är död men har efterlämnat barn, tar barnen den dödes lott. Finns det ingen arvinge på den

¹ Balken omtryckt 1981:359.

arvet gå till arvingarna å den andra.

sidan, går hela arvet till arvingarna på den andra sidan.

Det som sägs i första och andra styckena om farföräldrar och morföräldrar gäller även föräldrar till en förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

3 kap.

2 §²

Lever vid den efterlevande makens död någon bröstarvinge till den först avlidna maken eller dennes fader, moder, syskon eller syskons avkomling, skall, om inte annat sägs i tredje stycket eller i 3–5 §§, 6 § tredje stycket eller 7 § tredje stycket, hälften av den efterlevande makens bo tillfalla dem som då har den bästa arvsrätten efter den först avlidna maken. Den efterlevande maken får inte genom testamente bestämma över egendom som skall tillfalla den först avlidnes arvingar.

Lever vid den efterlevande makens död någon bröstarvinge till den först avlidna maken eller dennes föräldrar, syskon eller syskons avkomling, skall, om inte annat sägs i tredje stycket eller i 3–5 §§, 6 § tredje stycket eller 7 § tredje stycket, hälften av den efterlevande makens bo tillfalla dem som då har den bästa arvsrätten efter den först avlidna maken. Den efterlevande maken får inte genom testamente bestämma över egendom som skall tillfalla den först avlidnes arvingar.

Har en bröstarvinge redan vid den först avlidna makens död helt eller delvis fått ut sitt arv efter denne, skall bröstarvingens andel i den efterlevande makens bo minskas i motsvarande mån.

Om det som den efterlevande maken erhöll i arv av kvarlåtenskapen efter den först avlidne utgjorde annan andel än hälften av summan av detta arv och den efterlevandes egendom efter bodelningen, skall arvingarna efter den först avlidne ta samma andel i boet efter den sist avlidne.

7 §³

Om den efterlevande maken vid sin död efterlämnar en sambo och bodelning skall förrättas mellan samborna, skall dessförinnan den efterlevande makens behållna egendom delas enligt detta kapitel.

Skall i den efterlevande makens livstid bodelning ske mellan den efterlevande maken och dennes sambo eller sambons arvingar, skall av den efterlevandes egendom före bodelningen tas ut egendom till ett värde som motsvarar vad som enligt 1–4 §§ skall tillkomma den först avlidna makens arvingar.

Vad som föreskrivs i 4 § för det fall att egendom har tillfallit den efterlevande maken i arv, gåva eller testamente skall gälla, om den efterlevande maken genom bodelning med en sambo har erhållit egendom utöver vad maken förut hade.

² Senaste lydelse 1987:231.

³ Senaste lydelse 1987:815.

Vad som föreskrivs i denna balk om sambor gäller sådana samboförhållanden där *en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden*.

Vad som föreskrivs i denna balk om sambor gäller *endast* sådana samboförhållanden där *ingen av samborna är gift*.

6 kap.

2 §

Kostnader, som *fader eller moder nedlagt å barns uppehälle och utbildning, skola ej* avräknas å *dess* arv, såvitt den som *vidkänts kostnaden* därmed endast fullgjort *honom åliggande* underhållsskyldighet.

Ej heller skall å bröstarvinges arv *avräkning äga rum för* sedvanliga *skänker*, vilkas värde *icke* står i missförhållande till givarens villkor.

Kostnader, som *en förälder har lagt ned på ett barns uppehälle och utbildning, skall inte* avräknas från *barnets* arv, om *föräldern* därmed endast fullgjort *sin* underhållsskyldighet.

Inte heller skall *från* bröstarvinges arv *avräknas* sedvanliga *gåvor*, vilkas värde *inte* står i missförhållande till givarens villkor.

16 kap.

3 a §

Är vid någons död faderskapet till honom *ej* fastställt och är fadern *ej* heller på annat sätt känd för annan dödsbodelägare, boutredningsman eller den som sitter i boet, skall den som vill grunda arvsrätt på faderskapet göra sin rätt gällande inom tre månader från dödsfallet eller, om bouppteckningen förrättas senare, senast vid bouppteckningen.

Är vid någons död faderskapet till honom *eller henne inte* fastställt och är fadern *inte* heller på annat sätt känd för annan dödsbodelägare, boutredningsman eller den som sitter i boet, skall den som vill grunda arvsrätt på faderskapet göra sin rätt gällande inom tre månader från dödsfallet eller, om bouppteckningen förrättas senare, senast vid bouppteckningen.

Första stycket tillämpas också i fråga om föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

3 Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 1 § jordabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

1 §²

Detta kapitel avser avtal, genom vilka hus eller delar av hus upplåts till nyttjande mot ersättning. Detta gäller även om lägenheten upplåtits genom tjänsteavtal eller avtal i anslutning till sådant avtal.

Innefattar avtalet även upplåtelse av jord att nyttjas tillsammans med lägenheten, skall detta kapitel tillämpas på avtalet, om jorden skall användas för trädgårdsodling i mindre omfattning eller för annat ändamål än jordbruk. Förenas ett tjänsteavtal, som ej är av ringa betydelse, med upplåtelse av såväl lägenhet för bostadsändamål som jord, skall kapitlet tillämpas, om upplåtelsen av lägenheten är mera betydelsefull än upplåtelsen av jorden.

Med bostadslägenhet avses lägenhet som upplåtits för att helt eller till en inte oväsentlig del användas som bostad. Med lokal avses annan lägenhet än bostadslägenhet.

Vad som föreskrivs i detta kapitel om sambor gäller sådana samboförhållanden där *en ogift kvinna och en ogift man bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.*

Det som föreskrivs i detta kapitel om sambor gäller *endast* sådana samboförhållanden där *ingen av samborna är gift.*

Förbehåll som strider mot en bestämmelse i detta kapitel är utan verkan mot hyresgästen eller den som har rätt att träda i hans ställe, om ej annat anges.

Omfattar hyresavtalet minst tre bostadslägenheter, som hyresgästen skall hyra ut i andra hand eller upplåta med kooperativ hyresrätt, får parterna avtala om förbehåll som strider mot vad som sägs i detta kapitel om sådana lägenheter, under förutsättning att förbehållet inte strider mot bestämmelserna om lokaler och inte heller avser rätten till förlängning av avtalet eller grunderna för fastställande av hyresvillkoren i samband med sådan förlängning. Ett sådant förbehåll gäller endast om det godkänts av hyresnämnden. Godkännande behövs dock inte om staten, kommun, landsting eller kommunalförbund är hyresvärd.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

² Senaste lydelse 2002:94.

4 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 §¹

Brott som avses i 1–3 §§ får inte åtalas av annan än målsägande. Om brottet riktar sig mot någon som är under arton år eller om i annat fall målsäganden anger brottet till åtal, får åklagaren väcka åtal om detta av särskilda skäl anses påkallat *ur* allmän synpunkt och åtalet avser

1. förtal och grovt förtal,
2. förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning,
3. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse, eller
4. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes homosexuella läggning.

Har förtal riktats mot avliden, får åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, *fader*, *moder* eller syskon samt, om åtal av särskilda skäl anses påkallat *ur* allmän synpunkt, av åklagare.

Innebär brott som avses i 1–3 §§, att någon genom att förgripa sig på en främmande makts statsöverhuvud som vistas i Sverige eller på en främmande makts representant i Sverige har kränkt den främmande makten, får brottet åtalas av åklagare utan hinder av vad som föreskrivs i första stycket. Åtal får dock inte ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat därtill.

Brott som avses i 1–3 §§ får inte åtalas av annan än målsägande. Om brottet riktar sig mot någon som är under arton år eller om i annat fall målsäganden anger brottet till åtal, får åklagaren väcka åtal om detta av särskilda skäl anses påkallat *från* allmän synpunkt och åtalet avser

1. förtal och grovt förtal,
2. förolämpning mot någon i eller för hans eller hennes myndighetsutövning,
3. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse, eller
4. förolämpning mot någon med anspelning på hans eller hennes homosexuella läggning.

Har förtal riktats mot avliden, får åtal väckas av den avlidnes efterlevande make, bröstarvinge, *förälder* eller syskon samt, om åtal av särskilda skäl anses påkallat *från* allmän synpunkt, av åklagare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse 2003:408.

5 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 13 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

13 §¹

Har någon genom brott blivit dödad, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon samma rätt som målsägande att *angiva* brottet eller *tala därå*.

Har någon genom brott blivit dödad, *har* hans *eller hennes* efterlevande make, bröstarvinge, *förälder* eller syskon samma rätt som målsägande att *ange* brottet eller *föra talan om det*.

Avlider eljest den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada, äge närstående, som nu sagts, samma rätt att angiva brottet eller tala därå, som tillkom den avlidne, om icke av omständigheterna framgår, att denne ej velat angiva eller åtala brottet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse 1971:875.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 10 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

10 §¹

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt tolv år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. sjukdom eller smitta hos barnet,
2. sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare,
3. besök i samhällets förebyggande barnhälsovård,
4. vårdbehov som uppkommer till följd av att barnets andra förälder besöker läkare med ett annat barn till någon av föräldrarna, under förutsättning att sistnämnda barn omfattas av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning.

För vård av ett barn vars levnadsålder understiger 240 dagar utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket om tillsynen av barnet är stadigvarande ordnad. Därutöver utges ersättning för vård av ett sådant barn endast om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet. För vård av ett barn som är äldre än som nyss sagts utges tillfällig föräldrapenning enligt första stycket inte för tid under vilken annars föräldrapenning skulle ha uppburits; undantag gäller dock om barnet vårdas på sjukhus. Med vård på sjukhus jämställs tillfällig vård i övergångsboende för barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

En förälder till barn som omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade har rätt till tillfällig föräldrapenning från barnets födelse till dess att det fyller sexton år även när föräldern avstår från förvärvsarbete i samband med föräldrautbildning, besök i barnets skola eller besök i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg i vilken barnet deltar (kontaktdagar).

Rätt till tillfällig föräldrapenning tillkommer även en fader som avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse för att närvara vid förlossningen, sköta hemmet eller vårda barn. Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har utsetts att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn tillkommer motsvarande rätt båda adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna. Vid adoption utges sådan tillfällig föräldrapenning om barnet inte fyllt tio år. Som adoption anses även att någon tar emot ett barn i avsikt att adoptera det.

Försäkringskassan kan besluta att en annan försäkrad än en fader eller moder som avstår från förvärvsarbete i samband med barns födelse skall

¹ Senaste lydelse 2003:423.

få rätt till tillfällig föräldrapenning för de ändamål som anges i fjärde stycket. Detta gäller om

1. det inte finns någon fader som har rätt till tillfällig föräldrapenning,
2. modern är avliden,
3. fadern avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt fjärde stycket och det skulle vara oskäligt att inte låta honom avstå, eller
4. fadern inte kan eller på grund av besöksförbud enligt lagen (1988:688) om besöksförbud eller liknande eller på grund av andra särskilda omständigheter sannolikt inte kommer att nyttja sin rätt enligt fjärde stycket.

Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har utsetts att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn skall vad som sägs i femte stycket om fader och moder i stället gälla adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

Det som sägs i fjärde och femte styckena om en fader gäller även en förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1969:620) om ersättning i vissa fall för utgivna underhållsbidrag

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1969:620) om ersättning i vissa fall för utgivna underhållsbidrag skall införas en ny paragraf, 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Lagen tillämpas också i fråga om underhållsbidrag som har betalats av en kvinna på grund av hennes föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden skall införas en ny paragraf, 5 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Det som sägs i 3 och 4 §§ om faderskap gäller även föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

9 Förslag till lag om ändring i namnlagen (1982:670)

Härigenom föreskrivs i fråga om namnlagen (1982:670)¹ att det skall införas en ny paragraf, 23 a §, samt närmast före 23 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

***Föräldraskap enligt 1 kap. 9 §
föräldrabalken***

23 a §

*Det som sägs i 1 § fjärde stycket
och 16 § om far och faderskap
tillämpas också i fråga om för-
älder och föräldraskap enligt
1 kap. 9 § föräldrabalken.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Lagen omtryckt 1982:1134.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1140) om insemination

Härigenom föreskrivs att 2 och 5 §§ lagen (1984:1140) om insemination skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Insemination får utföras endast om kvinnan är gift eller *bor tillsammans med en man under äktenskapsliknande förhållanden*. För inseminationen krävs skriftligt samtycke av maken eller *den man som kvinnan bor tillsammans med*.

Om det i ett mål om faderskap *till barn* är nödvändigt att få del av de uppgifter som finns om en insemination, är den som är ansvarig för inseminationen eller annan som har tillgång till uppgifterna skyldig att på begäran av domstolen lämna ut dessa uppgifter.

Föreslagen lydelse

2 §

Insemination får utföras endast om kvinnan är gift eller *sambo*. För inseminationen krävs skriftligt samtycke av maken eller *sambon*.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i denna lag sägs om make gäller också registrerad partner.

5 §

Om det i ett mål om faderskap *eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken* är nödvändigt att få del av de uppgifter som finns om en insemination, är den som är ansvarig för inseminationen eller annan som har tillgång till uppgifterna skyldig att på begäran av domstolen lämna ut dessa uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

11 Förslag till lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 6 a § och 10 a §, och närmast före 6 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller frågor om faderskap till barn i internationella förhållanden.

I lagen finns också bestämmelser om föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken i internationella förhållanden.

I förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge gäller lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden i stället för 7–10 §§.

I förhållande till Danmark, Finland, Island och Norge gäller lagen (1979:1001) om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden i stället för 7–10 a §§.

Fastställelse av föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken

6 a §

Ett föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken kan fastställas genom bekräftelse av föräldraskapet under medverkan av svensk socialnämnd, om nämnden är skyldig att utreda föräldraskapet enligt 2 kap. 8 a eller 9 § föräldrabalken.

Det som sägs i 4 § om mål om faderskap tillämpas också i fråga om mål om föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Svensk lag tillämpas vid fastställelse och vid ogiltigförklaring av en bekräftelse av sådant föräldraskap som avses i 1 kap. 9 § föräldrabalken.

10 a §

*Det som sägs i 7, 8 och 10 §§
om faderskap gäller även för-
äldraskap enligt 1 kap. 9 § för-
äldrabalken.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen

Härigenom föreskrivs att 3 och 8 §§ lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Ett befruktat ägg får föras in i en kvinnas kropp endast om kvinnan är gift eller sambo och maken eller sambon skriftligen samtyckt till detta. Om ägget inte är kvinnans eget skall ägget ha befruktats av makens eller sambons spermier.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i denna lag sägs om make gäller också registrerad partner.

8 §²

Om det i ett mål om faderskap eller moderskap till barn är nödvändigt att få del av de uppgifter som finns om en befruktning utanför kroppen, är den som är ansvarig för befruktningen eller någon annan som har tillgång till uppgifterna skyldig att på begäran av domstolen lämna ut dessa uppgifter.

Om det i ett mål om faderskap, moderskap enligt 1 kap. 7 § eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken är nödvändigt att få del av de uppgifter som finns om en befruktning utanför kroppen, är den som är ansvarig för befruktningen eller någon annan som har tillgång till uppgifterna skyldig att på begäran av domstolen lämna ut dessa uppgifter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse 2002:252.

² Senaste lydelse 2002:252.

13 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 6 § folkbokföringslagen (1991:481) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

En person skall folkbokföras på den fastighet och i den territoriella församling där han enligt 7–13 §§ är att anse som bosatt.

En person som är bosatt på en fastighet som innehåller flera bostadslägenheter skall folkbokföras också på lägenhet. Med bostadslägenhet avses lägenhet som är registrerad i lägenhetsregistret enligt lagen (1995:1537) om lägenhetsregister.

Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd eller, om modern inte är folkbokförd, i den församling där fadern är folkbokförd (födelsehemort).

Ett nyfött barn folkbokförs i den församling där modern är folkbokförd eller, om modern inte är folkbokförd, i den församling där fadern *eller barnets förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken* är folkbokförd (födelsehemort).

Undantag från första stycket anges i 14–16 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse 1997:989.

14 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap¹

dels att 3 kap. 2 § skall upphöra att gälla,
dels att 3 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

Ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar som ett äktenskap med de undantag som anges i 2–4 §§.

Bestämmelser i lag eller annan författning med anknytning till äktenskap och makar tillämpas på motsvarande sätt på registrerat partnerskap och registrerad partner om inte annat följer av undantagsreglerna i 2–4 §§.

Ett registrerat partnerskap har samma rättsverkningar som ett äktenskap med de undantag som anges i 3 och 4 §§.

Bestämmelser i lag eller annan författning med anknytning till äktenskap och makar tillämpas på motsvarande sätt på registrerat partnerskap och registrerad partner, om inte annat följer av undantagsreglerna i 3 och 4 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse av 3 kap. 2 § 2002:603.

15 Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

Häri genom föreskrivs att 4 och 22 §§ lagen (1996:1030) om underhållsstöd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Ett barn har inte rätt till underhållsstöd, om

1. barnets mor är boförälder och hon uppenbarligen utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till åtgärder för att få faderskapet till barnet fastställt,

1. barnets mor är boförälder och hon uppenbarligen utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till åtgärder för att få faderskapet eller föräldraskapet enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken till barnet fastställt,

2. det finns anledning anta att, om det finns en bidragsskyldig förälder, denne i rätt ordning betalar underhåll som inte är lägre än det belopp som enligt denna lag skulle betalas ut i underhållsstöd till barnet,

3. det är uppenbart att den bidragsskyldige föräldern på något annat sätt ser till att barnet får motsvarande underhåll,

4. boföräldern trots föreläggande enligt 31 § första stycket utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till de åtgärder som begärs, eller

5. barnet har rätt till barnpension eller efterlevandestöd till barn efter en bidragsskyldig förälder på grund av bestämmelserna i 2 eller 3 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

22 §²

Har Försäkringskassan enligt 15 § beslutat om underhållsstöd för tid till dess slutligt beslut kan fattas, fastställs återbetalningsskyldighet för den bidragsskyldige för motsvarande tid.

Om underhållsstöd har lämnats till ett barn och det pågår ett mål om fastställande av faderskap till barnet, får den man som är instämmd åläggas återbetalningsskyldighet, om det finns sannolika skäl för att han är far till barnet. Beslut om återbetalningsskyldighet får dock inte meddelas, om flera män är instämnda i målet.

Bestäms den slutliga återbetalningsskyldigheten till ett lägre belopp än vad som för samma tid har betalats enligt första eller andra stycket, skall skillnaden betalas ut till den bidragsskyldige. Bestäms den slutliga återbetalningsskyldigheten till ett högre belopp, skall den bidragsskyldige betala in skillnaden till Försäkringskassan.

Har återbetalningsskyldighet fastställts slutligt för en man och frias han senare från faderskapet till barnet, har han rätt att få tillbaka vad han har betalat jämte ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från varje betalningsdag.

¹ Senaste lydelse 2002:204.

² Senaste lydelse 2004:829.

Andra och fjärde styckena tillämpas också i fråga om föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

16 Förslag till lag om ändring i vallagen (1997:157)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 10 § vallagen (1997:157) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 §

Innan ett ytterkuvert för budröst tas emot skall valförrättaren kontrollera att väljaren

- enligt röstlängden har rösträtt i ett val,
- inte redan har röstat i valet,
- på ytterkuvretet skriftligen försäkrat på heder och samvete att väljaren själv gjort i ordning valkuvert och lagt dem i ytterkuvretet i budets och vittnets närvaro och att väljaren på grund av funktionshinder, sjukdom eller hög ålder inte kan komma personligen för att rösta i vallokalen eller någon annan röstningslokal, och
- på ytterkuvretet intygat att valkuvert inte gjorts i ordning tidigare än vad som är tillåtet enligt 14 kap. 11 §.

Valförrättaren skall också kontrollera att

- ytterkuvretet är igenklistrat,
- budet och vittnet på ytterkuvretet skriftligen intygat att väljaren själv har skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt,
- budet antingen är väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, *fader*, *moder* eller syskon, eller är en person som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård av mera varaktigt slag eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter,
- vittnet inte är väljarens make, barn, sambo, makes barn eller sambos barn,
- budet inte är vittne,
- budet skrivit sitt namn, sitt personnummer och sin adress på ytterkuvretet, och
- budet och vittnet har fyllt 18 år.

Valförrättaren skall också kontrollera att

- ytterkuvretet är igenklistrat,
- budet och vittnet på ytterkuvretet skriftligen intygat att väljaren själv har skrivit under försäkran och att de inte känner till något som gör att innehållet i försäkran inte är riktigt,
- budet antingen är väljarens make, sambo, barn, barnbarn, makes barn, sambos barn, *förälder* eller syskon, eller är en person som yrkesmässigt eller på ett därmed likartat sätt ger väljaren vård av mera varaktigt slag eller på ett annat sätt brukar hjälpa väljaren i personliga angelägenheter,
- vittnet inte är väljarens make, barn, sambo, makes barn eller sambos barn,
- budet inte är vittne,
- budet skrivit sitt namn, sitt personnummer och sin adress på ytterkuvretet, och
- budet och vittnet har fyllt 18 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

17 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 23 § och 10 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

23 §

För den som enligt 1 kap. föräldrabalken har ansetts vara far till ett barn eller vars faderskap har fastställts genom bekräftelse eller dom men som genom en senare dom som har vunnit laga kraft har förklarats inte vara far till barnet skall, när det gäller tiden innan den sistnämnda domen har vunnit laga kraft, bestämmelserna i 10–16 §§ tillämpas som om han vore far till barnet.

Första stycket tillämpas också i fråga om föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

10 kap.

2 §¹

Efterlevandeskyddet börjar gälla vid det första månadsskiftet ett år efter det att ansökan kom in till Premiepensionsmyndigheten.

Till den del efterlevandeskyddet avser risken att pensionsspararen avlider som en direkt följd av olycksfall börjar skyddet dock gälla vid utgången av den månad då ansökan kom in till myndigheten. Detsamma gäller om ansökan kommer in till myndigheten innan pensionsspararen har fyllt 50 år och pensionsspararen högst tre månader innan ansökan kom in har ingått äktenskap eller fått ett barn. Om ett faderskap har blivit fastställt genom dom eller genom bekräftelse efter barnets födelse, räknas fristen från det att domen vann laga kraft eller bekräftelsen godkändes enligt 1 kap. 4 § föräldrabalken. Vid adoption räknas fristen från det att rättens beslut om tillstånd till adoptionen vann laga kraft.

Det som sägs i andra stycket om faderskap gäller även föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse 1999:390.

18 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap

Härigenom föreskrivs att 1 och 5 §§ lagen om lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Ett barn förvärvvar svenskt medborgarskap vid födelsen, om

1. modern är svensk medborgare,
2. fadern är svensk medborgare och barnet föds i Sverige,
3. fadern är svensk medborgare och gift med barnets mor,
4. fadern är avliden men vid sin död var svensk medborgare och barnet föds i Sverige, eller
5. fadern är avliden men vid sin död var svensk medborgare och gift med barnets mor.

Det som sägs i första stycket om fadern gäller även den som är förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

5 §

Ett barn, som har fötts utomlands och som inte har förvärvat svenskt medborgarskap enligt 1 eller 4 § men vars far sedan barnets födelse är svensk medborgare, förvärvvar svenskt medborgarskap genom att fadern anmäler önskemål om det innan barnet har fyllt arton år.

Ett barn, som har fötts utomlands och som inte har förvärvat svenskt medborgarskap enligt 1 eller 4 § men vars far sedan barnets födelse är svensk medborgare, förvärvvar svenskt medborgarskap genom att fadern anmäler önskemål om det innan barnet har fyllt arton år. *Det som sägs om en far gäller även en förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.*

Om barnet har fyllt tolv år och har utländskt medborgarskap, krävs för förvärv av svenskt medborgarskap att barnet samtycker därtill. Sådant samtycke behövs dock inte om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Barnets vårdnadshavare skall samtycka till förvärvet av svenskt medborgarskap.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

19 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 5 § och 12 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

5 §

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får när det gäller föräldrabalken avse endast uppgifter som anges i följande lagrum

– 1 kap. 4 § föräldrabalken, – 2 kap. 1, 4–6, 8 och 9 §§ föräldrabalken, dock inte befogenhet enligt 9 § att besluta att inte påbörja utredning eller att lägga ned en påbörjad utredning, – 3 kap. 5, 6 och 8 §§ föräldrabalken, – 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § andra stycket föräldrabalken, – 6 kap. 19 § föräldrabalken när det gäller beslut att utse utredare i mål och ärenden om vårdnad, boende eller umgänge, – 7 kap. 7 § föräldrabalken när det gäller godkännande av avtal om att underhållsbidrag skall betalas för längre perioder än tre månader, – 11 kap. 16 § andra stycket föräldrabalken.	– 1 kap. 4 och 9 §§ föräldrabalken, – 2 kap. 1, 4–6, 8–9 §§ föräldrabalken, dock inte befogenhet enligt 9 § att besluta att inte påbörja utredning eller att lägga ned en påbörjad utredning,

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får inte omfatta befogenhet att meddela beslut i frågor som avses i 5 kap. 2 § denna lag eller att fullgöra nämndens uppgifter enligt 5 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag eller 17 § lagen (1996:1030) om underhållsstöd.

12 kap.

2 §¹

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap, 2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption, 3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, i ett	1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap <i>eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken,</i>

¹ Senaste lydelse 2003:135.

familjehem eller i ett annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § andra stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar skall vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

20 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning eller sexuell läggning är förbjuden i hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet.

Förbudet mot diskriminering på grund av sexuell läggning innebär inte något hinder mot att tillämpa bestämmelserna i lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

¹ Senaste lydelse 2004:1089.

21 Förslag till lag om ändring i sambolagen (2003:376)

Härigenom föreskrivs att 1 § sambolagen (2003:376) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll.

När det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket. *Bestämmelserna i 1 kap. 6 och 8 §§ föräldrabalken samt lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen gäller endast sambor av olika kön.*

När det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket.

Denna lag gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift. Lagen gäller sambornas gemensamma bostad och bohag.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som i denna lag sägs om äktenskap gäller också registrerat partnerskap.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1996:1030) om underhållsstöd

Lydelse enligt riksdagens beslut *Utskottets förslag*
(*rskr. 2004/05:254*)

4 §

Ett barn har inte rätt till underhållsstöd, om

1. barnets mor är boförälder och hon uppenbarligen utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till åtgärder för att få faderskapet till barnet fastställt,
1. barnets mor är boförälder och hon uppenbarligen utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till åtgärder för att få faderskapet *eller föräldraskapet enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken* till barnet fastställt,
2. det finns anledning anta att, om det finns en bidragsskyldig förälder, denne i rätt ordning betalar underhåll som inte är lägre än det belopp som enligt denna lag skulle betalas ut i underhållsstöd till barnet,
3. det är uppenbart att den bidragsskyldige föräldern på något annat sätt ser till att barnet får motsvarande underhåll,
4. boföräldern trots föreläggande enligt 31 § tredje stycket utan giltigt skäl låter bli att vidta eller medverka till de åtgärder som begärs, eller
5. barnet har rätt till barnpension eller efterlevandestöd till barn efter en bidragsskyldig förälder på grund av bestämmelserna i 2 eller 3 kap. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.